

diversos llocs lluny de les ciutats; en el romanç «Don Lluís de l'Empordà»: «sentireu cant de serena - o peix que rode pel mar— / Això no és cant de serena --- sinó qu'és lo meu marit ---» (versió reco. a l'Espluga de Francolí, MilàF, *Romilo*, 206, si bé en la versió de l'ed. de 1853 hi posava *sirena*). Molt estès encara en els parlars valencians. «Casa de la *serèna*» a Alfara del Patriarca (1962) i d'aquí el còmic malentès que he citat a propòsit del *sereno* en una cobla valenciana (*SERÈ*). La vocal tònica és pronuncia *é* en cat. or, però *é* no sols en val. sinó també a Mallorca (carta de Moll, 1955).

En el nostre segle, però, l'aura poètica ja va en la forma clàssica: «A dalt de la muntanya hi ha un pastor, / a la vora del mar hi ha una *sirena* / ---» cantaven Maragall i Morera, i responia JSebPons. «Diu que el pastor, per veure la *sirena* / s'és acatat / ---» (*Canta-Perdu*, 58), «--- / que mai ningú no la gosà enterrar / --- / Tan a la vora de la mar dormia / aquella son tan dolça de la mort / que les *sirenes* dia i nit oia / com li anaven desvetllant el cor / ---», Gassol (*Les Tombes Fl*, v. 7). I àdhuc la invenció mecànica serva encara un bell bocí del melangiós encant, car és la que crida des de la mar el navegant exiliat («ai navicanti e intenerisce il core / lo di ch'han detto ai dolci amici addio / ---», *Purg* VII, 2): «--- / Me n'haig d'anar, que em crida la *sirena* / del barco, a baix del port. / —Vés-te'n, vés-te'n, fill meu: no tinguis pena, / segueix sempre els designis del teu cor!», Josep Pijoan (*Joan Maragall*, p. 120, v. 59).

DERIV: *Sirens*, peixos com sirenes: «Mireu: ja mouen dansa agíllissima / delfins que salten, com si, pletòriques / --- / un nou triümf a Galatea fessen / fills bellugosos de la mar rítmica, / aqueix *sirens* amen la música: / ells amb pròvida esquena salvaren / l'antic cantor, precipitat a l'onas», Cost. (*Horacianes* VII, 9b). *Sirènydes* [Espriu].

SIRGA, 'corda per tirar i fer seguir una embarcació des de terra i usos anàlegs', mot peculiar de les tres llengües romàniques de la Península, d'origen incert, potser de l'antic mot romànic *sirogo*, *siroga* 'seda' per l'ús que es devia fer de teixits de seda amb aquell propòsit, per llur gran resistència, amb poc pes i escàs volum. □ 1.ª doc: 1317, mal imprès *sitges*; *siroga* i *sirogar* en altres textos del S XIV

En la lleuda de Cotlliure-Voló amb exempció de Bna., de 1317, consten moltes menes de cordes: «cordes miyanes d'espert --- c grosses d'espert, tro<n>ye-<l>les, restz o palomeres e altra exàrcia; it. liasses de buacels, mealla; it. liasses de cabasses miçans, 1 dr; it. liasses grosses de *sitges*, uns ab altres, 1 dr; it. liasses de cabasses de València, 1 dr; it. palma ---» (RLR xxxi, 73): es tracta doncs de sogues i cordatges, especialment d'ús piscatori o nàutic, i encara que sigui doc. imprès per Pere Vidal (i no per Alart, que aniríem un poc més segurs) sembla clar que es tracta de *siroga* amb un lleu error de *t* per *r*, lletres tan fàcilment confusibles en l'escriptura del S. XIV Segurament és el nostre mot, *siroga* i *siroga* en L. d'Aversó (*Torc*, 157),

entre altres raons perquè va acompanyat de diferents formes conjugades del verb *sirogar* (*siroque* 182, *sirogo* 1241) En tot cas ja és clar en el *Passi en Cobles* val. de fi del S. XV: «lo pont e la *siroga* serà d'esta vida, / per on passarem segurs en la mort» (*AlcM*).

Sirogar v. deriv. de *siroga* el tenim ja en un doc tortosí de 1340, relatiu a la navegació per l'Ebre: «que ponts sien feyts --- riba del flum d'Ebre, per tal que les barques que *siroguaran* los lenys e barques, per la ribera damunt dita, puxen *sirogar* salvament e segura», *BABL* XI, 397. I això seguia Ebre amunt, més enllà dels límits de la llengua, segons un inv. aragonès de 1463: «---, 5, hun rem de barqua; 6, un blanquo de passar *sirogas*; 7, quatro spadiellas, ---» (*BRAE* VI, 741).

Modernament es continua usant, sobretot per la corda usada per remolcar barques Ebre amunt, o pel Segre, el Xúquer etc.; també, si bé menys, en platges de mar, de l'Albufera, d'algun estany pirinenc etc; per a tot això, cf. *BDC* III, 109 (tort.); XII, 65; XIV, 62, 80, 88 (costes de Llevant i de Ponent). Però no té menys importància ni extensió l'ús per a d'altres cordes llargues: plegues de cordes amb què es lliguen o despenquen els qui van per roquers, o per davallar per una muralla, o baixar amb sogues un animal encingletrat. I per tant convé que tot pesant poc, i no fent embalum, tinguin una tenaç resistència (com en la situació descrita en el *Silèn* de Coromines, O. C., 86b10); cables de mines o cordes d'una barca de pas, plects de corda per sondar o per amollar xarxes a certa profunditat marina o fluvial; per pujar i baixar troncs; per fer un pont sumari damunt un riu estret però de molta aigua; cordes de sínies; usades pels carreters en les feines de l'ofici (a un carreter de StPolM li deien «en Siroques» o «Xirogues», 1920) etc

Essent el plec de corda, passa també, naturalment, a designar la mida de corda que es pot aplegar en una plega. A StPolM els pescadors m'ho precisaven dient que una *siroga* tenia 55 brases de longitud, si bé alguns les feien de 50; i que el mot tant designava la mesura com el rotlló de cordes d'aquesta mida (1930), sovint usats per escandallar. Descriuint el fons submarí escrivia Coromines que des de StPol «a llevant hi ha el Rec de la Cabra: a vora del rec no hi ha ni 200 brases d'aigua, després sobtadament es fa el rec, del qual ningú no ha trobat el fons, per més que s'ha arribat a amollar-hi vint *siroques*; quan els pescadors passen per la mola d'aigua que hi ha damunt, diuen: —Som al Rec de la Cabra» (*Jardins de St Pol* II, § 1, O. C., 807b9).

En els nostres alts Pirineus és el cable metàl·lic de mines, o usat en el bosc per despenjar, subjectant-los, grossos brancs d'arbre. Remulant el bosc de la Sallent a la Solana de Caldes de Boí me n'ensenyen dos o tres d'abandonats des de no gaire (1974): és clar que quan el filferro no era tan disponible havien de fer-ho de trunyelles animals o vegetals ben resistents. A la Conca de Tremp vaig veure, al contrari, com usaven una *siroga* per pujar troncs per a una construcció per damunt del bosc (Massivert, 1957) Com que les Nogueres en llurs cursos alts són molt des-